

Spørgsmaal, han behandler, om hans betydelige Kundskaber, hans udviklede kritiske Sans og hans Evne til at tumle med nationaløkonomiske Problemer. Den er vel egnet til at give Udlandet Agtelse for vore nordiske Landes Evne til at give vort Bidrag til den theoretiske Nationaløkonomis Udvikling.

E. Meyer.

Dr. Franz Oppenheimer. Das Bevölkerungsgesetz des T. R. Malthus und der neueren Nationalökonomie. Berlin—Bern. 1901.

Det foreliggende Arbejde er ikke det første Forsøg paa at gøre det af med den klassiske og den moderne Malthusianisme, og det bliver heller næppe det sidste. »Befolkningsloven« er et saa fundamentalt Dogme, den lukker — og aabner — saa mange Døre i den nationaløkonomiske Forsknings Bygning, den skærer saa mange Problemer af ved Roden, at dens Rigtighed bestandig maa prøves.

Forfatteren bemærker i sin Indledning, at den i videnskabelige Kredse herskende Mistillid til Arbejder med en lignende Tendens som dette er ganske berettiget, fordi Erfaringen hidtil har vist, at Kærnen i Malthus's Lære har formaaet at modstaa ethvert Angreb. Grunden hertil søger Forf. i en urigtig Taktik. Man har villet bekæmpe Befolkningsloven med Kendsgerninger, medens den rette Fremgangsmaade skulde være den, at tilspidse Argumenterne til et Bevis for, at Malthus's Lov gendriver sig selv.

Hvad man nuomstunder kalder Befolkningstheori opløser Forfatteren i tre ganske forskellige Theorier, som han bekæmper hver for sig: først den egentlige

Malthusianisme, der bygger paa en formentlig Naturlov, gyldig paa ethvert Trin af Menneskehedens Udvikling i Fortid, Nutid og Fremtid. Dernæst den profetiske Malthusianisme af første Afart, der grunder sin Fremtidsfrygt ikke paa en Naturlov, men paa Forudsætningen om visse sociale Komplikationer. Endelig den profetiske Malthusianisme af anden Afart, »der mit Zahlen jonglirer; denne sidste Lære har det tilfælles med den klassiske Malthusianisme, at den forudsætter en vis Karrighed hos Naturen, der dog først i en fjærnere Fremtid vil vise sine skæbnesvangre Følger.

Paa den førstnævnte Theori, Malthus's egen, i sin Kærne af Videnskaben knæsatte Lære, tager Forfatteren med haard Haand. Malthus ser ikke, at hans Anvendelse af Loven om det aftagende Jordudbytte fører til de største Urimeligheder; hvad der gælder som Rentabilitetslov for den private Landøkonomi i det enkelte Øjeblik, kan ikke uden videre ophøjes til at have almen Gyldighed gennem Tiderne. Dette er det centrale Punkt i Angrebet paa den egentlige Malthusianisme. Der er vist nok ikke ført noget nyt Vaaben i Marken, men de gammelkendte Argumenter ere benyttede med stor Kraft og Behændighed.

Skønt Forfatteren erklærer, at hans Pietet overfor de mange afdøde og nulevende Mestre, der tælles blandt Malthus's Tilhængere, har paalagt ham stærke Baand, iklæder hans Kritik sig dog ganske ualmindelig energiske Former. At »Befolkningsloven« har kunnet leve Hundrede Aar og tilsidst naa at blive »næsten eneherkende i den sociale Videnskab«, bliver for Forf. kun forklarligt af følgende to Aarsager. For det første

fordi det var en Theori, der væltede ethvert Ansvar for den daværende Arbejderklasses himmelraabende Elendighed bort fra Bourgeoisiets Skuldre og over paa den uansvarlige Natur. Denne Theori var alt for bekvem og alt for velkommen til ikke at blive accepteret: en Klasse eller et Parti anerkender altid — i god Tro — den Theori, der undskylder dets Handlemaade. Naar saa dertil kommer, at Besættelsen af Lærerstolene er i Hænderne paa den Klasse, for hvilken Theorien er saa bekvemt tilskaaren, da bliver det forklarligt, at den hele officielle Videnskab efterhaanden er bleven sammensat af godtroende Tilhængere, thi Modstanderne ere naturligvis satte udenfor som »uvidenskabelige« eller »umethodiske«. Desuagtet vilde det have været umuligt, at en i sig selv saa uholdbar Theori, der »brydes sønder ved den første saglige og logiske Prøvelse«, kunde have naaet en saadan Indflydelse, hvis den ikke var bleven almindeligt misforstaaet. Thi hvad der den Dag i Dag doceres ved Universiteterne som formentlig Malthusianisme, er i det mindste for største Delen Theorier, som Forf. — om han end holder dem for falske — dog føler en videnskabelig Glæde ved at kæmpe imod. Og nu vender Dr. Oppenheimer sig mod disse nutildags herskende Theorier, den »profetiske« Malthusianisme af første og anden Afart, der hvile paa ganske andre Forudsætninger end den oprindelige »Befolkningslov«. Pessimismen hos Malthus gælder den værende Tid lige saa vel som den vordende, idet den hviler paa Forudsætningen om en almindelig Naturlov. Men efter at man har opdaget, at denne Forudsætning beror paa en logisk Bommert, bortfalder Frygten for Nutiden, og Malthusianismen bliver »profetisk«.

Ved den profetiske Malthusianisme af første Afart er der dog kun Tale om en relativ Overbefolkning. Man frygter for, at Nutidens »Exportindustrialisme« skal løbe løbsk eller køre fast, saa at et Industrifolk en skønne Dag staar med Hænderne fulde af Fabrikvarer uden dog at kunne købe sig det tørre Brød. Denne Pessimisme er efter Dr. Oppenheimer baade »uorganisk« og uhistorisk. Man vurderer ikke tilstrækkelig den regulerende Indflydelse af Prisforholdet mellem Industrivarer og Landbrugsprodukter; og man overser, at Exportindustrialismen ikke er noget nyt, men en ældgammel økonomisk Proces, der nu fuldbyrdes paa et højere Trin af Samfundsudviklingen.

Den profetiske Malthusianisme af anden Afart frygter en absolut Overbefolkning i en ikke alt for fjærn Fremtid. Med en Befolkningsforøgelse af 8 pCt. pr. Tiaar (Englænderen Ravenstein) eller med blot 0,5 pCt. aarlig (Tyskeren v. Fircks) vil Jordens Befolkning om nogle faa Aarhundreder have naaet et saadant Tal, at der ikke vil kunne skaffes Føde til flere, selv om alt dyrkeligt Land er lagt under Kultur. Disse Profetier tvinge Dr. Oppenheimer til at foretage en Fantasiberegning, uagtet han erkender, at man helst bør lade sligt fare. Han gør gældende, at Spørgsmaalet maa stilles saaledes: hvor mange Mennesker kan der ernæres ved den intensiveste Art af Urproduktion, der kendes den Dag i Dag? Og paa Grundlag af de Erfaringer, man har gjort ved Drivhuskultur, beregner han saa, at der paa hver Kvadratkilometer frugtbar Jord kan leve mindst 4000 Mennesker, og at hele Kloden kan ernære en Befolkning af to Hundrede Milliarder. Tidspunktet for Katastrofen ligger herefter

saa langt ude i Fremtiden, at der ikke er nogen Grund til at diskutere Sagen.

Denne sidste Udtalelse synes os ikke ganske rigtig. Er der ingen Grund til at bekymre sig for en Fare, der truer om Aartusinder, maa vel det samme gælde om den, der truer om Aarhundreder. Men Dr. Oppenheimer kunde have udnyttet sin Stilling i Debatten bedre ved at understrege det, der dog er det væsentlige, nemlig at det er ganske »uhistorisk« at gøre Produktionsberegninger for Hundreder eller Tusinder af Aar paa Grundlag af hidtil gjorte Erfaringer. Det er ganske vist uhyre forsigtigt, men det er ørkesløst. Den samme Jord er nu 4 Gange saa givtig som for 100 Aar siden, men Landbrugskemikeren kan allerede ved Hjælp af kunstig Belysning, elektriske Strømme og Vaccinering med Mikroorganismer fremkalde mange Gange bedre Resultater. Tror man ikke blindt paa disse Løfter, ender det med, at man maa give den profetiske Malthusianisme Ret. Thi at føre Diskussionen over paa den anden Forudsætning, Tilvæxtprocentens Størrelse i Fremtiden, det turde være ganske haabløst.

R. E. May. Die Wirtschaft in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft. Zur Jahrhundertwende. Berlin—Bern. 1901.

Man forstaar helt vel, at en Mand, der giver sig af med at skrive de enkelte Aars økonomiske Kronik, ikke kan lade et Sekelskifte passere, uden at benytte Lejligheden til at skue noget længere tilbage end sædvanlig, og klare for sig selv og sit Publikum den lange Kæde af Aarsager og Virkninger, der har ført — og har maattet føre — til den nuværende Tingenes Tilstand. Der er noget ejendommeligt lokkende ved et